

My teacher's like a battle tank
 Roaring at the enemy
 The enemy is us
 And the roaring is the lessons.
 He keeps us in a prison camp
 Torturing us each day
 And he will keep on torturing us
 Till our minds are worn away.

Roderick, 13 jaar

GEDICHTEN MAKEN OP SCHOOL 2

In Moer 1977: 2 schreef Theo Rensman een artikel over 'Gedichten maken op school', dat gaat over Kenneth Koch, Portegies Zwart en anderen die leerlingen van de basisschool zelf gedichten laten schrijven. In dit nummer twee aanvullingen daarop.

Willem Mooijman bespreekt enkele boeken van Chris Searle, die sterk maatschappijkritische denkbeelden heeft.

Wil van der Veur gaat in zijn artikel in op problemen en achtergronden van het schrijven van gedichten in het voortgezet onderwijs.

Willem
 Mooijman

NOG MEER GEDICHTEN OP SCHOOL

In *Moer 1977: 2* heeft Theo Rensman een paar boeken besproken die gaan over gedichten maken op school. Ik mis in zijn nuttige overzicht de boeken van Chris Searle. Searle verdient bespreking om ten minste twee redenen: zijn aanpak is duidelijk anders dan die van Koch en Portegies Zwart; en zijn ervaringen zijn leerzaam voor ieder die ernst wil maken met vrij schrijven op school.

Searle biedt geen methode aan voor het schrijven van teksten. Hij gaat uit van solidariteit met zijn leerlingen; en die leerlingen wonen in Stepney, een arme buurt van Londen. Diane, 12 jaar, noemt Stepney een 'stinking rotten hole' en Pauline, ook 12, schrijft:

Every night while watching tele

Police go racing by.

Sirens noisy, children scream.

Volgens Searle moet het onderwijs helpen om je georganiseerd te verzetten tegen uitbuiting en onderwerping en om contact en medeleven te bevorderen met de verdrukten bij jou in de straat en in verre landen. Zijn denkbeelden doen denken aan die van Paolo Freire.

Bij het moedertaalonderwijs gaat hij in de eerste plaats uit van de ervaringen van de leerlingen in hun eigen buurt: dat betekent discussies erover, onderzoek naar en beschrijving van grondspeculatie, bezuiniging op openbare voorzieningen en de vernietiging van het leven van een gemeenschap en van de klassesolidariteit.

In de tweede plaats besteedt hij aandacht aan de derde wereld of andere delen van het eigen land. Ook daar staat de actualiteit voorop. Dus: Noord-Ierland, Zuid-Afrika, Chili.

Het derde terrein is dat van de arbeid 'en dus voor deze kinderen de wereld van de vakbeweging en het verzet in de fabrieken dat hun enige middel zal zijn om zich te verdedigen als ze gaan werken'. Het is duidelijk dat daarvoor de leerlingen kranten moeten lezen, met mensen moeten praten, en zich moeten verdiepen in de geschiedenis van de arbeidersbeweging.

Searle vertelt in zijn boeken niet hoe hij zijn leerlingen ertoe brengt om zo vaak poëzie te schrijven, maar het blijkt dat hij evenmin als Dekkers, Dekkers en Rutting (zie Theo Rensmans bespreking) er bezwaar tegen heeft leerlingen modellen van bestaande poëzie aan te bieden. Zo drukt hij in *This new season* een hele reeks gedichten af die leerlingen geschreven hebben nadat ze naar oude en nieuwe popplaten geluisterd hadden. De meeste zijn geïnspireerd op 'The long and winding road' van Lennon en McCartney. Het typeert waarschijnlijk wel zijn werkwijze dat hij op dat idee gekomen is doordat een leerlinge uit zichzelf zo gewerkt had. En even typerend is het waarschijnlijk dat hij onder het spelen van een plaat van de Beatles zelf een gedicht op het bord schrijft.

Er zaten veel Pakistaanse leerlingen op de school en de blanke kinderen moesten niets van die indringers hebben. Searle liet ze vrijuit hun haat tegen de 'Paks' neerschrijven. Geleidelijk aan gaf hij ook opdrachten in de geest van 'Je hebt nu over dat Pakistaanse meisje geschreven. Schrijf nu eens over jezelf en je groep, zoals volgens jou dat meisje jullie ziet.' Dat soort stukken leidde weer tot discussies en tot steeds meer begrip voor elkaar en solidariteitsgevoel.

Toen Searle en zijn leerlingen een boekje gemaakt hadden over de buurt met foto's, tekeningen en teksten, werd hij ontslagen door zijn schoolbestuur. De leerlingen hebben toen gestaakt en Searle werd weer aangenomen. Een jaar later is hij overigens toch weggegaan naar een school waar hij beter kon werken.

Chris Searle *This new season. Our class, our schools, our world* Calder & Boyars, London 1973

Wil
van der Veur

IS POEZIE KINDERSPEL?

Poëzie schrijven is geen zacht gekookt eitje

De boeken van Portegies Zwart en Dekkers c.s. die methoden van Kenneth Koch in het basisonderwijs volgen, wekken bij mij de indruk dat in de praktijk alle kinderen in dat onderwijs zonder pijn en moeite gedichten zouden kunnen schrijven. Het is daar allemaal rozegeur en maneschijn. Voor je het weet, is het poëtisch eitje gelegd door de leerlingen als de docent maar wat druk uitoefent!

In jubeltoon noemen bovenstaande auteurs produkten van hun leerlingen zonder meer 'poëzie' of 'gedichten' en zij verzamelen ze in een boekje als weerspiegeling van een klassikaal poëzie-festival. Ik vraag mij af of vanuit het gezichtspunt van twaalf- tot zestienjarige scholieren de titel 'Poëzie als kinderspel' de realiteit weerspiegelt. Het is jammer, dat ik ten aanzien van het schrijfproces bij de auteurs een realistischer instelling gecombineerd met een idealistische gerichtheid mis.

Eerst moet toch aan heel wat voorwaarden worden voldaan, wil je creativitaal bezig gaan en zijn? Wat doen zij bijvoorbeeld met leerlingen die absoluut niets willen schrijven en lezen? Hebben zij daar een Ti-ta-toverstokje voor?

Als ik die boekjes lees, ben ik jaloers en word ik warm en koud van binnen. Er wordt in poëzielessen door (alle?) leerlingen heel wat bij elkaar gefantaseerd (Portegies Zwart, Dekkers c.s., Schraa, Van den Hoven). Ik vraag mij bij het lezen ervan in alle bescheidenheid af of een school voor voortgezet onderwijs zo'n werkplaats van originaliteit en spontane (?) creativiteit is. Ik vraag mij zelfs af of zo'n school wel een uitgelezen oord is voor poëzie lezen en schrijven.

De poëtische resultaten zijn dan ook nog eens voor een breder publiek geëtaleerd. IJverige docenten publiceerden zorgvuldig (nou ja ...) geselecteerde resultaten¹.

Zo gaan vele kinderen en lezers misschien denken dat 'poëzie' schrijven op scholen een zacht gekookt eitje is. Of vanuit maatschappijkritisch standpunt een middel waarvan je eventjes maatschappijbewust wordt en waarmee je misschien wel je leefwereld zou kunnen veranderen (Van den Hoven, Searle).

In die laatste illusie zou poëzie schrijven dan een middel zijn om je eigen ervaringen uit je leefwereld te ordenen, je bewust te worden en er kritiek op te uiten. Best, maar is poëzie óók een adequaat middel om